

Warszawa, dnia 30 października 2024 r.

Sz. P. dr Krzysztof Gawkowski
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Cyfryzacji

Szanowny Panie Premierze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 16 października br. w sprawie projektu ustawy o systemach sztucznej inteligencji (znak DP.MC.WLA.0211.35.2024) uprzejmie przedstawiam stanowisko European FEM Institute do projektu.

European FEM Institute (EFI) jest platformą współpracy europejskich ekspertów i ekspertek na rzecz praw kobiet, a jednym z celów statutowych EFI jest przeciwdziałanie cyberprzemocy wobec kobiet. **Poniższe stanowisko koncentruje się zatem na kwestiach związanych z zasadami równości i niedyskryminacji, które mają kluczowe znaczenie dla zapobiegania i zwalczania cyberprzemocy, jakiej kobiety doświadczają online.** Cyberprzemoc wobec kobiet, jako nowa twarz starego problemu, rosnąca wraz z rozwojem technologii w sposób wymagający stanowczej odpowiedzi ustawodawczej, stanowi naruszenie praw i wolności kobiet oraz zagrożenie dla demokracji.

Zgodnie z odnośnikiem nr 1 konsultowanego projektu ustawy o systemach sztucznej inteligencji projektowana ustawa ma służyć stosowaniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji. Celem tego rozporządzenia (dalej: Rozporządzenie) jest poprawa funkcjonowania rynku wewnętrznego przez ustanowienie jednolitych ram prawnych dotyczących systemów sztucznej inteligencji w Unii, „zgodnie z wartościami Unii (...), przy jednoczesnym zapewnieniu praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych”. Jednym z praw podstawowych określonych w Karcie jest równość kobiet i mężczyzn. Rozporządzenie obejmuje szereg postanowień, zawartych zarówno w preambule, jak i w jego tekście artykułowanym, które odnoszą się do tej kwestii, albo wprost odwołując się do równości, równouprawnienia płci lub równości kobiet albo odwołując się,

bardziej generalnie, do praw podstawowych, do których te wartości są zaliczane. **Podstawowa uwaga dotycząca projektowanej ustawy dotyczy ryzyka braku uwzględnienia w projektowanej ustawie wymagań dotyczących zapewnienia praw podstawowych w zakresie regulacji prawnych systemów sztucznej inteligencji. Jak się wydaje, brak jest w projektowanej ustawie przepisów prawnych, które służyłyby stosowaniu unijnego Rozporządzenia w sposób zapewniających równość płci.** Poniżej wskazano najważniejsze z przepisów Rozporządzenia w tym zakresie, w szczególności te kierunkowe, wyznaczające strategiczne cele przyjętej regulacji prawnej, na które powinno odpowiadać stosowanie wszystkich jej przepisów, a zatem na które powinna odpowiadać projektowana ustawa jako regulacja służąca stosowaniu w Polsce Rozporządzenia.

Rozporządzenie podkreśla, że sztuczna inteligencja może **stwarzać zagrożenia i wyrządzać szkody dla praw podstawowych** chronionych przepisami prawa Unii, a szkody te mogą być materialne lub niematerialne, w tym fizyczne, psychiczne, społeczne lub ekonomiczne (motyw 5 preambuły). AI może również dostarczać nowych i potężnych narzędzi do praktyk manipulacji, wyzyskiwania i kontroli społecznej, które stanowią nadużycie i powinny być zakazane, ponieważ są **sprzeczne z unijnymi wartościami** dotyczącymi poszanowania godności ludzkiej, **równości**, oraz z prawami podstawowymi zapisanymi w Karcie, w tym z prawem do niedyskryminacji (motyw 28). AI i jej ramy regulacyjne należy zatem, jak stanowi Rozporządzenie, **rozwick zgodnie z wartościami Unii** zapisanymi w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, tj. w szczególności poszanowania godności osoby ludzkiej, równości, poszanowania praw człowieka, podstawowymi prawami i wolnościami zapisanymi w traktatach oraz, zgodnie z art. 6 TUE – w Karcie, tj. prawem do wolności i bezpieczeństwa osobistego (motyw 6 preambuły). Przepisy dotyczące systemów AI wysokiego ryzyka ustanawiane są w celu zapewnienia spójnego i wysokiego poziomu ochrony interesów publicznych w dziedzinie praw podstawowych (motyw 7 preambuły; zobacz także motyw 8). Rozporządzenie wyraźnie odnosi się do praw **w dziedzinie edukacji** (motyw 56), **w obszarze zatrudnienia, zarządzania pracownikami i dostępu do samozatrudnienia** (motyw 57) oraz **w zakresie dostępu do niektórych podstawowych usług i świadczeń prywatnych i publicznych niezbędnych ludziom do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym lub do poprawy poziomu życia oraz korzystanie z tych usług i świadczeń** (motyw 58). Rozporządzenie podkreśla, że systemy AI, jeżeli są niewłaściwie zaprojektowane i wykorzystywane, „mogą być szczególnie inwazyjne i naruszać prawo do niedyskryminacji” oraz „mogą utrwalac

historyczne wzorce dyskryminacji, na przykład wobec kobiet”. Rozporządzenie przypomina następnie o Wytycznych w zakresie etyki dotyczących godnej zaufania sztucznej inteligencji z 2019 r. opracowanych przez niezależną grupę ekspertów wysokiego szczebla ds. AI powołaną przez Komisję (motyw 27 preambuły), obejmujących także różnorodność i niedyskryminację. AI ma być wykorzystywana w sposób, który angażuje różne podmioty i propaguje równy dostęp, równouprawnienie płci i różnorodność kulturową, jednocześnie unikając dyskryminujących skutków i niesprawiedliwych uprzedzeń. Zasada ta powinna stanowić fundament przy opracowywaniu **kodeksów postępowania** na podstawie niniejszego rozporządzenia. Co więcej, stosownie do motywu 165 preambuły, dostawców wszystkich systemów AI oraz modeli AI należy zachęcać do stosowania unijnych Wytycznych oraz dotyczących różnorodności zespołów programistycznych, w tym pod względem równowagi płci. Artykuł 95 Rozporządzenia dotyczący tych kodeksów postępowania wyraźnie wymaga, aby państwa członkowskie zachęcały do ich opracowywania przy założeniu, że kodeksy będą obejmować ocenę i zapobieganie negatywnemu oddziaływaniu systemów AI na osoby szczególnie wrażliwe lub grupy osób szczególnie wrażliwych, w tym z uwagi na równość płci. Zgodnie z motywem 48 preambuły Rozporządzenia, przy **klasyfikowaniu systemu AI** jako systemu wysokiego ryzyka zasadnicze znaczenie ma to, w jakim stopniu system AI wywiera niepożądany wpływ na prawa podstawowe chronione na mocy Karty, w tym równość płci. **System zarządzania ryzykiem** powinien obejmować ciągły, iteracyjny proces, który jest planowany i realizowany przez cały cykl życia systemu AI wysokiego ryzyka. Proces ten powinien mieć na celu identyfikację i ograniczenie istotnego ryzyka, jakie systemy AI stwarzają dla zdrowia, bezpieczeństwa i praw podstawowych (motyw 65 preambuły). Aby skutecznie zapewnić ochronę praw podstawowych, podmioty stosujące systemy AI wysokiego ryzyka będące podmiotami prawa publicznego lub podmiotami prywatnymi świadczącymi usługi publiczne i podmioty stosujące niektóre systemy AI wysokiego ryzyka, powinni przed wprowadzeniem tych systemów do użytku przeprowadzić **ocenę skutków dla praw podstawowych**. Rozporządzenie określa cele oceny skutków dla praw podstawowych termin tej oceny oraz obowiązek jej aktualizacji, a także jej elementy (motyw 96). Artykuł 10 Rozporządzenia dotyczący danych i zarządzania nimi nakazuje poddawać **zbiory danych** treningowych, walidacyjnych i testowych praktykom w zakresie zarządzania danymi, dotyczącym w szczególności badania pod kątem uprzedzeń, które mogą „negatywnie wpływać na prawa podstawowe lub prowadzić do dyskryminacji zakazanej na mocy prawa Unii”. To

jedynie przykłady postanowień Rozporządzenia dotyczących równości kobiet, które powinny być uwzględnione w celu zapewnienia jego właściwego stosowania.

Uprzejmie proszę o analizę, czy i w jakim stopniu projektowana ustawa, która z założenia ma służyć stosowaniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji, odpowiada na wymagania Rozporządzenia w zakresie zapewnienia równości płci, w tym wskazane powyżej. Uprzejmie proszę o uwzględnienie w projektowanej ustawie tych wymagań. Realizacja tych wymagań może nie tylko wpływać na realizację unijnej oraz konstytucyjnej zasady równości płci, ale także znacząco wspomagać przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet w Internecie.

Sylvia Spurek

/dr. Sylwia Spurek/

Prezeska Zarządu

Sylvia Spurek